

Nr 110.

Av herr **Hansson** i Skediga **m. fl.**, *angående lagstiftning om rätt för vissa arrendatorer att friköpa av dem brukade gårdar.*

Den nya arrendelagens tillkomst innebar en avgjord förbättring av arrendatorernas ställning. Särskilt de sociala bestämmelserna bidro att skänka arrendatorerna större trygghet och säkerhet än tidigare. Under nuvarande förhållanden med ett relativt stort antal arrendegårdar måste en betydande hänsyn anses ha tagits till arrendatorernas berättigade önskemål. Däremot lämnas som naturligt är frågan om lämpligheten av ett system med arrendegårdar helt åsido i arrendelagstiftningen.

Olägenheterna av en ordning, där brukaren och ägaren av jorden äro olika personer, äro många. Fördelarna av arrendesystemet däremot äro få. Arrendatorn har som regel icke samma intresse av att hålla den brukade gården i bästa möjliga skick. Den främsta anledningen härtill ligger i det faktum, att grundförbättringar måste ses på lång sikt och att brukaren, som genom dylika förbättringar, icke med säkerhet får skörda frukterna av sitt arbete. Arrendatorn kan icke lägga ned intresse och pengar på att förbättra och rusta upp en annans egendom. Ofta har det hänt, att en arrendator, som förbättrat den gård han brukat, fått sitt arrende höjt. Han har på så sätt »besträffats» för att han ökat gårdens avkastning. Det är givet, att en arrendator inför dylika utsikter icke känner sig hågad att lägga ned alltför mycket arbete och kostnader på den arrenderade gården.

En självägande bondeklass är den bästa garantien för att jordbruket som näring kan hållas på en hög nivå. Ur nationalekonomisk synpunkt är givetvis av största betydelse att jordbruket drives så ekonomiskt som möjligt. En annan synpunkt, som bör framhållas, är det värde för ett land, som en välmående och rotfast bondebefolkning utgör. Jordbrukarbefolkningen är en köpkraftig avnämare av industriens produkter. Detta är av betydelse i tider då lågkonjunktur med åtföljande arbetslöshet hotar.

Arrendesystemet har måhända inte nått en sådan omfattning, att det utgör en fara för den självägande jordbrukarbefolkningens bestånd. Av de omkring 300 000 brukningsdelarna med mer än 2 hektar åker voro år 1937, då den sista jordbruksräkningen verkställdes, 60 000 brukningsdelar utarrenderade. Det betyder, att ungefär 20 procent av brukningsdelarna voro utarrenderade, motsvarande 26 procent av åkerarealen. Det bör emellertid påpekas, att arrendesystemets utbredning växlar starkt inom olika landsdelar. I Södermanland och Östergötland brukas nära hälften av alla gårdar av arrendatorer. På Gotland och i övre Norrland däremot äro endast några få procent av brukningsdelarna utarrenderade.

Många gånger har arrendesystemet en fullt legitim uppgift att fylla, såsom då ägaren avlidit och efterlämnar minderåriga barn eller vid ägarens sjukdom. Det måste anses vara naturligt och riktigt, att gården utarrenderas

under den tid barnen växa upp och innan de själva kunna övertaga egendomen. Annorlunda ställer det sig med de många hemman, som tillhöra universitet, akademier, högskolor och stiftelser. Detsamma är förhållandet med ecklesiastik jord och gårdar i statens ägo liksom arrendegårdar under fideikommiss och bolag. Dylika arrendegårdar förbli generation efter generation i institutionens, statens eller bolagets besittning. Endast i undantagsfall ha sådana gårdar kunnat förvärfvas av brukarna. Denna jord har icke längre karaktären av bondejord, då den ligger utanför den jordbrukande befolkningens ägo.

Arrendejord av det slag, som nämnts härovan, bör överföras i brukarnas ägo däriigenom att dessa beredas rätt att friköpa den. En utredning bör göras för att pröva de åtgärder av lagteknisk natur, som säkerligen måste tillgripas. Statlig och ecklesiastik jord bör icke undantagas från en dylik lagstiftning, eftersom jordområdena i statlig och ecklesiastik ägo äro mycket omfattande. Husbehovs- och stödskog måste, där skog finnes i tillräcklig utsträckning, tilldelas de friköpta gårdarna. Ett upprepande av vad som hänt med många gårdar, som sålts av skogsbolagen, bör icke ske. I många fall har nämligen endast åkerjorden fått friköpas, under det att skogen behållits av den förre ägaren. Härigenom har en mängd ofullständiga och mindre bärkraftiga jordbruk skapats.

Lån på goda villkor böra ställas till arrendatorernas förfogande för friköp av de av dem brukade gårdarna. På så sätt skulle kreditanskaffning underlättas och överdriven skuldsättning motverkas. Den väg på vilken denna betydelsefulla fråga skall ordnas bör närmast tagas under övertägande av den föreslagna utredningen.

En lagstiftning, som möjliggjorde för arrendatorer av statlig och ecklesiastik jord samt jord tillhörande universitet, akademier, högskolor och stiftelser, fideikommiss och bolag att förvärva av dem brukade gårdar, skulle bli av stor betydelse. Den självägande jordbrukarbefolkningens bestånd skulle härigenom tryggas och jorden i den största utsträckning ligga i bondeklassens händer. Detta skulle betyda en styrka för landet i dess helhet och utgöra den bästa säkerheten för jordbrukets vidmakthållande på en hög nivå.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående rätt för arrendatorer av ecklesiastik och statlig jord samt jord tillhörande universitet, akademier, högskolor och stiftelser, fideikommiss och bolag att friköpa de av dem under en följd av år brukade gårdarna.

Stockholm den 18 januari 1945.

K. E. Hansson,
Skediga.

Arvid Jonsson.

Gustaf Svensson
i Vä.

Harald Johnsson,
Skoglösa.

Gunnar Larsson
i Luttra.

David Boman,
Stavsund.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Harald Andersson
i Dunker.